

Tradycje polskiego kooperatyizmu. Od idei do praktyki.

Grant MNiSW, Narodowy Program Rozwoju Humanistyki.

Kierownik: prof. Marcin Król (ISNS UW), główni wykonawcy: dr Bartłomiej Błesznowski (ISNS UW), dr Aleksandra Bilewicz (ISS UW). Grant realizowany jest od 2015r.

Głównym celem projektu „Tradycje polskiego kooperatyizmu” jest popularyzacja zapomnianego dziedzictwa polskiej myśli i praktyki kooperatywnej (spółdzielczej) poprzez krytyczne opracowanie szerokiego wyboru źródeł dotyczących kooperatyizmu, nurtu obecnego w kulturze i życiu społecznym, gospodarczym i politycznym Polski przynajmniej od drugiej połowy XIX wieku.

Kooperatyizm polski był znaczącym prądem myślowym i ruchem społecznym, w którym ścierały się różne nurty społeczno-polityczne: socjalistyczne, ludowe, anarchistyczne czy chrześcijańskie. Myślicielami i działaczami spółdzielczymi byli czołowi przedwojenni politycy, np. Stanisław Wojciechowski, Stanisław Thugutt, filozofowie i przedstawiciele nauk społecznych, m.in. Edward Abramowski, Ludwik Krzywicki, ekonomiści czy literaci, m.in. Maria Dąbrowska. Jednak za sprawą ograniczenia demokratycznego charakteru spółdzielni w czasach PRL i dalszemu ich osłabieniu w okresie transformacji, nurt ten utracił znaczenie i wpływ na polskie życie społeczne i intelektualne. Celem projektu, który obejmie analizę źródeł od drugiej połowy XIX wieku, przez okres międzywojenny, po czasy PRL i transformacji (w odniesieniu do kontekstu współczesnego) jest przywrócenie tego dziedzictwa i tym samym dostarczenie istotnego materiału i interpretacji wielu dziedzinom nauk humanistycznych i społecznych: historii idei, socjologii, historii społecznej, czy antropologii. Chcemy zająć się mało znanymi i dotychczas słabo opracowanymi aspektami polskiego kooperatyizmu, jak m.in. wpływ na formowanie etosu humanizmu społecznego, sytuacja spółdzielczości w PRL czy przedwojenny żydowski ruch spółdzielczy.

Przywrócenie dziedzictwa kooperatywnego do obiegu naukowego jest szczególnie istotne również z uwagi na rosnące zainteresowanie badaczy „nowym kooperatyizmem”, rozwijającym się zarówno na Zachodzie, jak i w Polsce, a także nowymi ruchami społecznymi w Europie Środkowo-Wschodniej oraz różnymi formami alternatywnej ekonomii, np. jak ekonomia dzielenia, wymiana bezgotówkowa czy alternatywne sieci żywnościowe, w tym kooperatywy spożywcze. Badania nad formami samoorganizacji i współdziałania społecznego mają istotne znaczenie również w świetle stawianych od dłuższego czasu diagnoz na temat kryzysu współczesnych gospodarek, indywidualizacji czy zaniku umiejętności współpracy, co nabiera szczególnego sensu w Polsce, kraju o wciąż niskich wskaźnikach partycypacji obywatelskiej. Dorobek polskiego kooperatyizmu może okazać się inspirujący współcześnie zarówno dla współczesnych badaczy, jak i praktyków.

Efektom projektu będu:

1. Seria wydawnicza „Kooperatyzm”

Redaktorami poszczęgułnych opracowań sę czołowi polscy specjaliści w tej tematyce, reprezentujący różne dziedziny (historycy, socjologowie, antropolodzy, filozofowie). W ramach serii planujemy wydanie następujących pozycji:

- Humanizm społeczny i tradycje polskiej inteligencji zaangażowanej. Wybór pism – red. Bartłomiej Błesznowski (ISNS UW)
- „Społem” – od Towarzystwa Kooperatystów po Związek Spółdzielni – red. Aleksandra Bilewicz (ISS UW)
- Socjologia kooperacji – tradycja i współczesność. Wybór tekstów – red. Aleksandra Bilewicz i Bartłomiej Błesznowski (ISS UW, ISNS)
- Ekonomia społeczna i kooperatyzm międzywojenny. Wybór pism – red. Filip Leszczyński (Instytut Filozofii UAM)
- Spółdzielczy Instytut Naukowy. Wybór pism – red. dr Adam Piechowski (Spółdzielczy Instytut Badawczy KRS)
- Wypaczenia idei spółdzielczości w PRL na przykładzie spółdzielczości radomskiej – red. dr Adam Duszyk (Radomskie Towarzystwo Naukowe)
- Spółdzielczość żydowska. Wybór pism – red. dr Piotr Kendziorek (Żydowski Instytut Historyczny)
- Stosunek sił politycznych do spółdzielczości w II i III RP – red. prof. Zofia Chyra-Rolicz (Instytut Nauk Społecznych i Bezpieczeństwa Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny, Siedlce)
- WSM i spółdzielczość mieszkaniowa. Wybór pism – red. dr Arkadiusz Peisert (Uniwersytet Gdański)
- Maria Orsetti i anarchizm kooperatystyczny. Wybór pism – red. dr hab. Piotr Laskowski (Instytut Stosowanych Nauk Społecznych UW)

Opublikowano już pierwszy tom z serii:

Franciszek Stefczyk, Oszczęduńość, praca, solidarność. Wybór pism, red. i wprowadzenie Remigiusz Okraska, Warszawa 2016, Oficyna Naukowa.

<http://www.oficyna-naukowa.home.pl/sklep/shoper5/pl/p/Franciszek-Stefczyk,-Oszczednosc,-praca,-solidarnosc.-Wybor-pism/424>

2. Organizacja międzynarodowej konferencji naukowej

Tematem konferencji, z udziałem specjalistów z dziedziny z Polski i zagranicy, będzie miejsce polskiego kooperatyizmu w dziejach międzynarodowego ruchu kooperatywnego i porównania z aktualną sytuacją kooperatyizmu jako prądu myślowego i ruchu społecznego na Zachodzie oraz w Europie Środkowo-Wschodniej.

3. Działalność dydaktyczna

Konwersatorium „Filozofia polityczna kooperatyizmu” - ISNS UW

Seminarium, kierowane do studentów kierunków humanistycznych i społecznych, oparte będzie na krytycznej analizie pism autorów związanych z ruchem kooperatystycznym oraz

literatów, pedagogów, myślicieli społecznych, których poglądy oddziaływały na formowanie się tej ideologii.

Konwersatorium „Kooperatywy w świetle badań nad ruchami społecznymi” - ISS UW

Będzie poświęcone różnym aspektom dawnego i współczesnego kooperatywności jako ruchu społecznego. Czy ekonomiczne i emancypacyjne zadania kooperatywności zastąpiły kwestie tożsamościowe i kulturowe? Czy kooperatywności stał się, podobnie jak inne nowe ruchy społeczne, domeną klasy średniej, a w Polsce – głównie inteligencji?